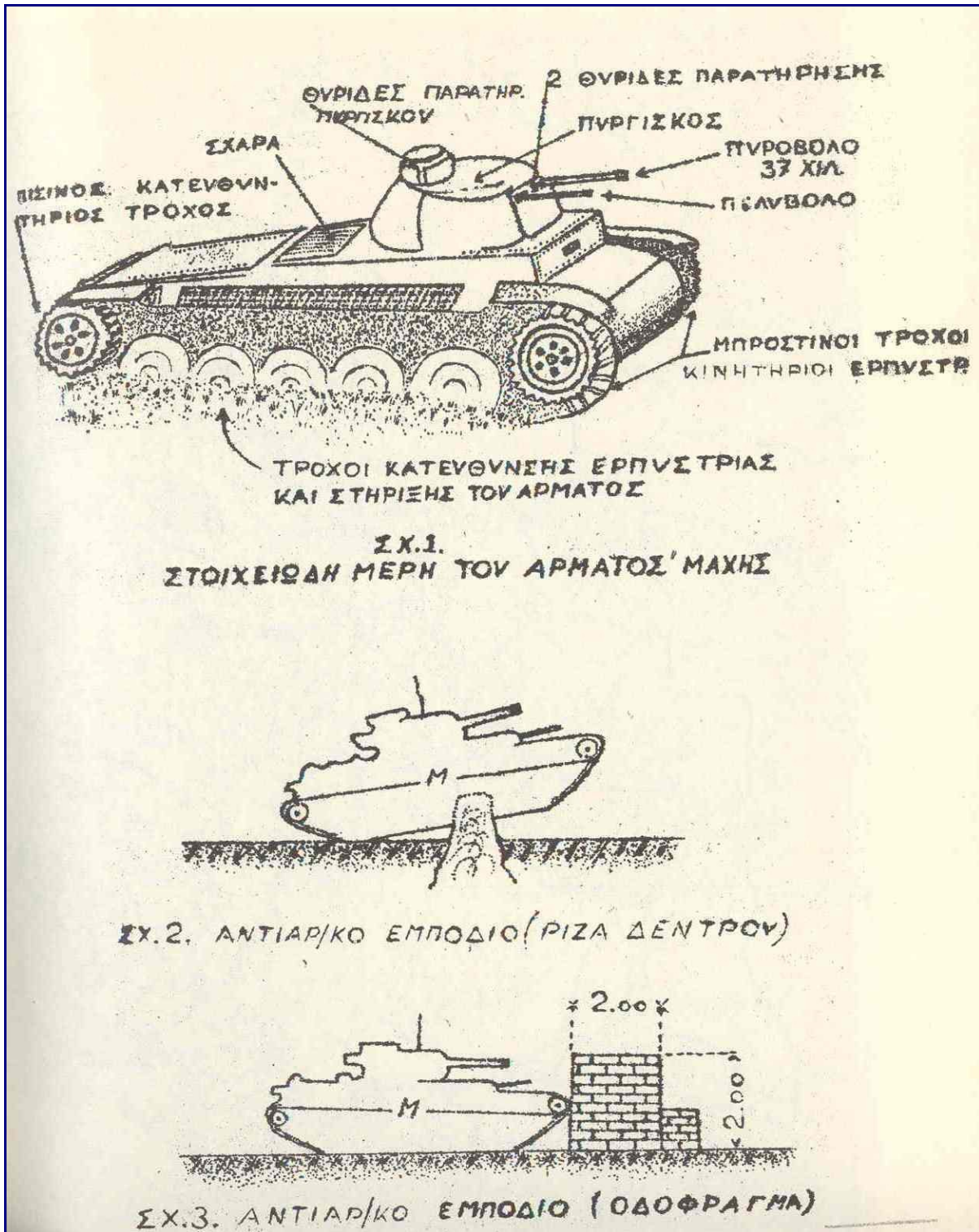

Αντώνη Αγγελούλη-Βρατσάνου: Ο αντιαρματικός αγώνας

Άρθρο του αρχιμπουρλοτιέρη του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ για το πώς μπορεί με απλά μέσα να αχρηστευτεί ένα όπλο του αντιπάλου, όσο κι αν αυτό έχει εκσυγχρονιστεί με την πάροδο των ετών

Ο αντιαρματικός αγώνας Αντ. Βρατσάνου, αντισυνταγματάρχη μηχανικού.

Τα άρματα μάχης και θωρακισμένα οχήματα είναι μέσα αναγνώρισης, διείσδυσης και διάσπασης του αμυντικού συστήματος. Ακόμα, χρησιμοποιούνται και σαν μέσα συνοδείας, κάλυψης και παρατήρησης. Με τη σύγχρονη τεχνική τους βελτίωση, την ενίσχυση του θώρακα και του οπλισμού τους, απόκτησαν στο πεδίο της μάχης μια υπεροχή, που πολλές φορές ξεπερνά τα όρια της πραγματικής πολεμικής τους αξίας. Η υπεροχή αυτή, γίνεται περισσότερο αισθητή κι έχει σοβαρή επίδραση πάνω στο ηθικό των μαχητών, που δεν γνωρίζουν τις ιδιότητες και τους τρόπους αντιμετώπισης των Α.Μάχης. Για μαχητές όμως, που έχουν εξασκηθεί στην καταπολέμησή τους και είναι αποφασισμένοι ν' αντισταθούν, χάνουν αρκετές απ' τις μαχητικές τους ικανότητες και περιορίζουν τις θεαματικές επιδείξεις τους. Από τη ζωή και τη δράση του Δ.Σ., έχουμε πολλά παραδείγματα, που δείχνουν πως στη μορφή αυτή του αγώνα, καθυστερούμε σοβαρά. Το άρθρο μας αυτό, έχει σκοπό, να βοηθήσει στην αποτελεσματικότερη καταπολέμηση των Α.μάχης και να εξοπλίσει τους μαχητές και τα στελέχη μας με τις στοιχειώδεις γνώσεις, για τις τεχνικές και ταχτικές τους ιδιότητες ώστε να τα πλησιάζουν και να τα καταστρέφουν με τέχνη και πονηριά, γνωρίζοντας τα αδύνατα και τρωτά τους σημεία.

1. ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ ΜΑΧΗΣ -ΤΕΧΝΙΚΕΣ :

Τα άρματα μάχης διαιρούνται σε ελαφρά, μεσαία και βαρεία. Στην κατηγορία των ελαφρών, υπάγονται και τα θωρακισμένα οχήματα «κάριερς» κλπ αναγνωριστικά. Τα σύγχρονα άρματα, χαρακτηρίζονται από τη γερή τους θωράκιση, τον άρτιο εξοπλισμό τους και την ευκινησία τους, που είναι ανάλογη με την εδαφική διαμόρφωση. Στο δικό μας ορεινό και ανώμαλο έδαφος, δε μπορούν να χρησιμοποιηθούν βαρεία άρματα κι ακόμα ορισμένοι τύποι απ' τα μεσαία. Επίσης δε μπορούν να δράσουν σαν ξεχωριστό όπλο. Τα Α. Μ. παρά την τελειοποίησή τους παρουσιάζουν αρκετά αδύνατα και τρωτά σημεία, απ' τα οποία τα κυριότερα είναι:

α) **Οι θυρίδες παρατήρησης:** Στα σημεία αυτά, το άρμα προσβάλλεται, ακόμα και απ' τα πυρά ελαφρών όπλων (από κοντινή απόσταση). Σε πολλούς τύπους Α.Μ. το άνοιγμα των θυρίδων ρυθμίζεται απ' το πλήρωμα. Έτσι, όταν δεχτούν τα πυρά οι άνδρες το, θα εξαναγκαστούν να τις κλείσουν στο ελάχιστο, με αποτέλεσμα να περιοριστεί κατά πολύ η παρατήρηση και ο αερισμός. Ορισμένοι τύποι Α.Μ. διαθέτουν περισκόπιο και προστατευτικές τζελατίνες για τις θυρίδες, αδιαπέραστες απ' τα πυρά ελαφρών όπλων, οι βολίδες όμως τις ραγίζουν και τις αχρηστεύουν. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να 'χουμε υπ' όψη πως οι εφεδρικές τζελατίνες είναι λίγες κι όταν χρησιμοποιούνται, η παρατήρηση είναι πολύ περιορισμένη κι ο αερισμός του άρματος αδύνατος.

β) **Η κοιλιά και η κορυφή:** Τα μέρη του άρματος που έχουν την πιο γερή θωράκιση είναι η πρόσοψη και τα πλευρά. Η θωράκιση της κορυφής κι ακόμα περισσότερο της κοιλιάς είναι οι πιο αδύνατες. Όταν το άρμα προσπαθεί ν' ανέβει απότομες πλαγιές ή να περάσει εμπόδιο, μας διευκολύνει να το χτυπήσουμε στην κοιλιά. Τα πυρά, για να 'ναι αποτελεσματικά, πρέπει να εκτελούνται από κοντινές αποστάσεις.

γ) **Ερπύστριες (αλυσίδες):** Η κίνηση του Α. εξασφαλίζεται μονάχα όταν λειτουργούν κανονικά οι ερπύστριες. Όταν το έδαφος είναι ανώμαλο και βραχώδες, εξασθενίζουν και μπορούν ν' αχρηστευτούν και με άμεση βολή αντιαρματικού τουφεκιού. Επίσης, η βολή του πάντζερ και οι αντιαρματικές βομβίδες είναι αποτελεσματικά μέσα.

δ) **Θυρίδες αερισμού (σχάρες):** Χρησιμεύουν για την είσοδο του αέρα που είναι απαραίτητος για την ψύξη των μηχανών και αερισμό του πληρώματος. Αν πετύχουμε την έκρηξη μιας εμπρηστικής βομβίδας στη σχάρα εμποδίζουμε την είσοδο του αέρα και το

πιθανότερο που θα συμβεί είναι η ανάφλεξη του Α.

ε) **Πυργίσκοι:** Όταν το επιτρέπουν οι συνθήκες το Α. κινείται με τη θυρίδα της κορυφής του πυργίσκου ανοιχτή για να παρατηρεί ο διοικητής. Έτσι, το Α. είναι εκτεθειμένο στις ενέργειες ενεδρευτών, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν κάθε είδους αντιαρματικά όπλα και πυρά αυτομάτων πάνω από δέντρα ή βράχους.

Τα παραπάνω είναι τα πιο τρωτά σημεία των Α.Μ. Άλλες αδυναμίες που έχουν είναι:

α) **Περιορισμένο πεδίο παρατήρησης:** Ιδιαίτερα όταν οι θυρίδες βάλλονται, η παρατήρηση είναι ασήμαντη. Αν η κορυφή του πυργίσκου και η θυρίδα εισόδου του πληρώματος είναι κλειστές, ο παρατηρητής δε μπορεί να δει σε κοντινή απόσταση (5-6 μέτρα), ούτε πάνω απ' την επιφάνεια του άρματος.

β) **Πεδίο βολής:** Οι πυργίσκοι των Α.Μ. περιστρέφονται σχετικά αργά, τα δε πυρά τους μπορούν να τα προστατέψουν μονάχα κατά μήκος της σκοπευτικής τους γραμμής. Τα πυροβόλα και πολυβόλα των Α.Μ., δε μπορούν να βάλουν σε κοντινή απόσταση (7-8 μέτρα), ούτε υπό γωνία ανώτερη των 25ο, κατά συνέπεια, δεν προσβάλλονται στόχοι που βρίσκονται πολύ κοντά, ψηλές όχθες, υψώματα καθώς και **τα παράθυρα του πρώτου πατώματος των σπιτιών**. Μα ταυτόχρονη επίθεση από 2-3 σημεία θα βρει πολλά κενά στην άμυνα του άρματος.

γ) **Η νύχτα:** Το σκοτάδι, είναι σοβαρό εμπόδιο για τα Α.Μ. Η μετακίνησή τους τη νύχτα είναι αδύνατη, εκτός αν έχει φεγγάρι και ο Διοικητής ανοίξει το κάλυμμα του πυργίσκου για να το κατευθύνει: στην περίπτωση όμως αυτή το Α. προσβάλλεται από κάθε είδους πυρά.

δ) **Καύσιμη ύλη:** Πρέπει να 'χουμε υπόψη μας, πως τα Α.Μ. σχεδόν αχρηστεύονται, όταν τελειώσει η καύσιμη ύλη τους. Για τον ανεφοδιασμό τους, μπορεί να διαθέτουν αυτοκίνητες δεξαμενές καυσίμων, αυτές όμως, είναι αθωράκιστες και μπορούν να πάρουν φωτιά με τροχοδεικτικές σφαίρες και εμπρηστικές βομβίδες κάθε τύπου.

ε) **Πληρώματα:** Η κόπωσή τους είναι σοβαρή, λόγω της υπερέντασης των νεύρων και της παραμονής τους σε κλειστό χώρο. Ύστερα από μακρινή διαδρομή έχουν ανάγκη ξεκούρασης, ύπνου και διατροφής. Γι' αυτό, καμιά φορά δεν πρέπει να αναπαύονται ανενόχλητα.

2) **Η ταχτική των Α.Μ.** σε γενικές γραμμές περιλαμβάνει:

- Κρούσεις καθ' όλο το μήκος του μετώπου με ελαφρά αναγνωριστικά άρματα για ν' αποκαλύψουν τα αδύνατα σημεία.
- Βολές ενάντια σε πιθανές θέσεις, με σκοπό την αποκάλυψη και επισήμανσή τους, απ' τα παρατηρητήρια που διαθέτουν.
- Σε συνέχεια, περισσότερα και βαρύτερα Α.Μ. αναλαμβάνουν σοβαρότερες ενέργειες. Χρησιμοποιούν μοτοσυκλετιστές, συνοδεύονται από αντιαρματικά πυροβόλα και ακολουθούν τμήματα μηχανοκίνητου πεζικού.
- Τα θωρακισμένα οχήματα «Κάριερς» κλπ δρουν σε συνδυασμό με τα Α.Μ. κάνοντας επιδρομικές ενέργειες στα πλευρά του εχθρού: μόνα τους δε μπορούν να δράσουν γιατί δεν έχουν γερή θωράκιση και αποτελούν εύκολους στόχους των ανταρτικών πυροβόλων και ναρκαίων.
- Πολλές φορές τα Α.Μ. δεν επιχειρούν να εκκαθαρίσουν ή να καταλάβουν την περιοχή μέσα στην οποία ενεργούν, αλλά συγκεντρώνουν την προσπάθειά τους στο να πετύχουν βαθιά διεϊσδυση αδιαφορώντας για τα εκτεθειμένα πλευρά τους. Σκοπός τους είναι η αποκοπή των συγκοινωνιών, προσβολή κέντρων εφοδιασμού, εξάρθρωση των διοικήσεων, δημιουργία

σύγχυσης και πανικού στα νώτα του εχθρού, ώστε να διευκολύνουν το πέρασμα και άλλων δυνάμεων, για να πετύχουν τελικά τη συντριβή, διάλυση και αιχμαλωσία των εχθρικών σχηματισμών. Όταν συναντήσουν γερή αντίσταση, προσπαθούν να υπερφαλαγγίσουν την τοποθεσία, χρησιμοποιώντας και τους μοτοσυκλετιστές με το πεζικό συνοδείας.

-Το πεζικό σε ορισμένες περιπτώσεις μεταφέρεται πάνω στα ίδια τα Α.Μ.

-Τα Α.Μ. εφαρμόζουν μεταξύ τους το σύστημα της αμοιβαίας υποστήριξης, δηλ. κάθε Α. προστατεύει με τα πυρά του και το γειτονικό Άρμα.

II. ΑΝΤΙΑΡΜΑΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΟΠΛΑ

Για την εξουδετέρωση των Α.Μ. χρησιμοποιούνται:

- 1) Τα αντιαρματικά πυροβόλα και όπλα.
- 2) Τα ναρκοπέδια και οι διεσπαρμένες αντιαρματικές νάρκες.
- 3) Τα αντιαρματικά εμπόδια (τάφροι, παγίδες, οδοφράγματα).
- 4) Οι επιθετικές ενέργειες κατά των Α.Μ (καταστροφή αιφνιδιαστικής μορφής από κοντά).

-Αντιαρματικά πυροβόλα: Σαν τέτοια, χρησιμοποιούνται τα ειδικά αντιαρματικά και αντιαεροπορικά πυροβόλα των 37 και 88 χιλ, τα πεδινά και ορειβατικά των 75, 105 κλπ. Το αντιαρματικό, επαναληπτικό ντουφέκι των 13, 97 χιλ. μπορεί να διαπεράσει τη θωράκιση των ελαφρών Α.Μ. καθώς και μερικών βαρύτερου τύπου. Αν η βολή γίνει από κοντινή απόσταση, αχρηστεύει τις ερπύστριες οποιουδήποτε τύπου άρματος.

-Ναρκοπέδια και αντιαρματικές νάρκες:

Τα ναρκοπέδια είναι απ' τα καλύτερα και οικονομικότερα σε υλικό και χρόνο αντιαρματικά εμπόδια. Έχουν το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού, κλονίζουν το ηθικό και καταστρέφουν ή ακινητούν τα Α.Μ. Τα ναρκοπέδια, θα πρέπει πάντα να καλύπτονται με πυρά, για να προκαλούν στον εχθρό μεγαλύτερη φθορά και επιβράδυνση: αυτό πιο σίγουρα μπορούμε να το πετύχουμε με τις ενεργητικές πυροδοτήσεις συστήματος ναρκών ή ενισχυμένων εκρηχτικών γεμισμάτων.

-Τα αντιαρματικά εμπόδια: Για να είναι αποτελεσματικά πρέπει

- α) Να επιτηρούνται και να καλύπτονται με πυρά.
- β) Να προξενούν στον εχθρό τη μεγαλύτερη κατά το δυνατόν καθυστέρηση.
- γ) Να εξουδετερώνονται δύσκολα απ' τον εχθρό (ανυψωτικοί μηχανισμοί, παγίδες).
- δ) Να εξασφαλίζουν τον αιφνιδιασμό (στροφές, υποχρεωτικές διαβάσεις, στενωποί, δάση, ψηλοί θάμνοι). Κατά την εγκατάσταση των εμποδίων, θα πρέπει να προσέχουμε, ώστε να μην εμποδίζουν την παρατήρηση και τα πυρά της άμυνας.

-Να μην αποκαλύπτουν τις θέσεις μας.

-Να μην παρέχουν κάλυψη στον εχθρό. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να ξεχνούμε τα παραπλανητικά εμπόδια, ναρκοπέδια και θέσεις πυρός, γιατί προκαλούν στον εχθρό σπατάλη πολύτιμων πυρομαχικών, καθυστέρηση και εκνευρισμό. Τα αντιαρματικά εμπόδια, είναι φυσικά και τεχνητά.

Τα κυριότερα απ' αυτά, που μπορούν να ακινητοποιήσουν Α.Μ. 30-35 τόνων είναι:

- α) Οι πλαγιές, που η κλίση τους σε σχέση με το οριζόντιο έδαφος είναι παραπάνω από 45ο. Ορισμένοι τύποι Α.Μ. μπορούν ν' ανέβουν κλίσεις μέχρι 65ο, με την προϋπόθεση όμως, να'χουν αναπτυγμένα ταχύτητα και η διαφρομή της μεγάλης κλίσης να μην είναι παραπάνω

από 12 μέτρα.

β) Το βραχώδες έδαφος με ελαφρά ανώμαλη επιφάνεια ή μικρά δέντρα, που η κλίση του είναι 25ο-35ο.

γ) Τα βαλτώδη εδάφη, που ο άνθρωπος βυθίζεται 0,60 και το τανκς 0,75 είναι αποτελεσματικό εμπόδιο για όλα τα Α.Μ. Το βάθος νερού που δε μπορούν να περάσουν τα Α.Μ. είναι 0,90-1,10, εκτός από τα αμφίβια γερμανικού τύπου, που περνούν οποιοδήποτε βάθος νερού.

δ) Μεμονωμένα δέντρα, που το πάχος τους είναι πάνω από 0,60. Για δέντρα 0,20 μέχρι 0,30 χρειάζονται πέντε διαδοχικές σειρές με αποστάσεις μεταξύ τους 1,5-2 μέτρα

ε) Κομμένες ρίζες δέντρων, ύψους 0,75 και πάχος 0,50. Για δεντροτομίες το πάχος πρέπει να 'ναι πάνω από μισό μέτρο. Κατά πλάτος του δρόμου, ρίχνουμε σε κάθε σημείο το λιγότερο δύο δέντρα διασταυρωμένα, με το πάνω μέρος προς την κατεύθυνση του εχθρού: στα σημεία επαφής τους με το έδαφος, απαραίτητα να παγιδεύονται με ψιλό σύρμα.

στ) Ο κρατήρας που ανοίγει γέμισμα εκρ. Υλικού 25 κιλών, τοποθετημένο σε βάθος 1,50 μ. είναι αποτελεσματικό εμπόδιο, ιδιαίτερα όταν παγιδεύεται.

ζ) Αντιαρματικοί τάφροι (χαντάκια) με πλάτος 4,50-5,50 μέτρα και βάθος 1,50 είναι κατάλληλοι για όλους τους τύπους των Α.Μ. Όταν το έδαφος είναι συνεχτικό, οι πλαγιές γίνονται απότομες (κάθετες). Αν είναι μπόσκο δίνουμε κλίση 45ο, αυξάνουμε όμως το βάθος. Όταν σκεπάσουμε το χαντάκι με αδύνατα ξύλα κμε κλαδιά και πάνω τους ρίξουμε ένα ελαφρό στρώμα από χώμα γίνεται μια πρώτης τάξης αντιαρματική παγίδα. Γενικά, για τους τάφρους, θα πρέπει να ξέρουμε πως το άρμα δε μπορεί να περάσει χαντάκι, που το πλάτος του είναι ίσο, με το μισό μήκος του Α., αυξημένο κατά μισό μέτρο (Για καλύτερη κατανόηση των στοιχείων του Α. και των αντιαρματικών τάφρων βλ. σχήματα).

III.ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΩΝ ΜΑΧΗΣ

Η βάση της επιτυχίας στην αντιμετώπιση των Α.Μ. από κοντά, βρίσκεται στην εκλογή κατάλληλης θέσης, τον αιφνιδιασμό και την κεραυνοβόλα, δίχως δισταγμό, ενέργεια. Όταν αυτά εξασφαλιστούν δεν υπάρχουν ελπίδες διαφυγής για το άρμα.

Μέσα, που χρησιμοποιούνται για τις κοντινές αποστάσεις είναι:

1)Οι αντιαρματικοί εκτοξευτήρες (πάντζερ, πιάτ, αντιαρματικές αγγλικές οπλοβομβίδες).

2)Οι καπνογόνες και εμπρηστικές χειροβομβίδες.

3)Η αντιαρματική βομβίδα «Μολότωφ» (πετρελαίου).

4)Η κολλητική αντιαρματική βόμβα (αντι-τανκς).

5)Οι κρουσιφλεγείς αντιαρματικές και η ναρκοβομβίδα νο.75.

6)Τα τυποποιημένα και διάφορα άλλα εκρηκτικά γεμίσματα 1-3 κιλών (δέσμες).

-Η χρήση των αντιαρματικών εκτοξευτών, καθώς και των χειροβομβίδων, είναι σ' όλους γνωστή.

-Η αντιαρματική βομβίδα «Μολότωφ» δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα μπουκάλι πετρελαίου, ανάμιχτο με πίσσα 50%, για να μην εξατμίζεται εύκολα. Η διάρκεια της καύσης και η κολλητική της ιδιότητα, μπορεί ν' αυξηθεί, προσθέτοντας ένα ποσοστό από βαριά λάδια (Ντίζελ, ορυκτέλαια, παραφίνη) ή λίγα πριονίδια με κουρέλια, βουτηγμένα σε στάχτη. Η ανάφλεξη της πετυχαίνεται με ειδικά σπέρτα που δε σβήνουν ή με κουρέλια, βαμβάκι κλπ. Υπάρχει και βελτιωμένος τύπος (κοκτέιλ Μολότωφ) που περιέχει και μικρή ποσότητα φωσφόρου με άδειο το 1/10 του εσωτερικού της. Η ανάφλεξη της πετυχαίνεται αυτόματα με το σπάσιμο του μπουκαλιού και την επαφή του φωσφόρου με τον ατμοσφαιρικό αέρα.

-Η κολλητική βόμβα (αντι-τανκς) έχει σχήμα στρογγυλό, διάμετρο 10 πόντους και είναι κλεισμένη σε δύο ημισφαίρια από λαμαρίνα: αφαιρώντας την ασφάλεια που συγκρατεί τα ημισφαίρια, παρουσιάζεται ένα τόπι με κολλητική ουσία. Το εκρηκτικό υλικό που έχει στο εσωτερικό του, είναι υγρό. Ο μηχανισμός της πυροδότησης είναι περίπου συστήματος «Μιλς» και βρίσκεται στη λαβή, η οποία βιδώνεται. Έχει επιβράδυνση 7", μπορεί να καταστρέψει θώρακα μέχρι 25 χιλ, είναι κατάλληλη για ελαφρά Α.Μ και θωρακισμένα οχήματα. Για τα μεσαία και βαριά, χρησιμοποιείται μονάχα στα τρωτά τους σημεία.

-Οι κρουσιφλεγείς αντιαρματικές βομβίδες, έχουν σχήμα κυλινδρικό επίμηκες: το βάρος τους είναι 1 ½ περίπου κιλό και είναι κατάλληλες για όλα τα Α.Μ: ο πυροδοτικός τους μηχανισμός λειτουργεί με σφαιρίδιο και ταινία, που ξετυλίγεται κατά την εκσφενδόνηση, όπως στις επιθετικές αμερικάνικες χειροβομβίδες από βακελίτη. Τα τυποποιημένα γεμίσματα 1-3 κιλών, εκσφενδονίζονται στην κοιλιά ή στις ερπύστριες του Α. και προ πάντων, όταν είναι πεσμένα σε τάφρους. Στις υποδοχές τους, προσαρμόζουμε εναύσματα επιθετικών χειροβομβίδων επιβράδυνσης 7". Οι Ναρκοβομβίδες Νο. 75, είναι κατάλληλες για εκσφενδόνιση με οποιαδήποτε πλευρά κι αν πέσουν λειτουργούν: ρίχνονται από θάμνους, ατομικά ορύγματα, θέσεις ενεδρευτών κλπ.

Τρόποι ενέργειας: Για κάλυψη των ενεδρευτών Α. χρησιμοποιούνται:

- α) Θάμνοι, φράχτες και λάκκοι που βρίσκονται κοντά στους δρόμους ή στις πιθανές διαβάσεις.
- β) Τα ερείπια κατεστραμμένων σπιτιών και τα παράθυρα των υπογείων και άλλων πατωμάτων, εκτός απ' το ισόγειο.
- γ) Στενά ατομικά ορύγματα, καμουφλαρισμένα με σχολαστικότητα
- δ) Δέντρα ή βράχοι και υψώματα, που δεσπόζουν πάνω στις διαβάσεις
- ε) Παραπετάσματα καπνού (καπνογόνες χειροβομβίδες κλπ) σε συνδυασμό με την κατάλληλη χρησιμοποίηση του εδάφους.

1) Για την καταστροφή των Α.Μ.

α) Οι ενεδρευτές όταν πλησιάσουν στις αποστάσεις που αναφέραμε, εκσφενδονίζουν καπνογόνες χειροβομβίδες ή μπουκάλια πετρελαίου, για να τυφλώσουν τον οδηγό και το πλήρωμα. Σε συνέχεια, σκαρφαλώνουν στο άρμα, σπάζουν το περισκόπιο αν έχει και τυλίγουν τον πυργίσκο με κουβέρτα, για να εξουδετερώσουν εντελώς τα μέσα παρατήρησης: ύστερα απ' αυτό, τους φωνάζουν να παραδοθούν. Αν αρνηθούν ρίχνουν σε μια απ' τις θυρίδες ή στην κορυφή του πυργίσκου μια αντιαρματική βόμβα ή εκρηκτικό γέμισμα (1-3 κιλών). Μετά την έκρηξη, το πιο συνηθισμένο φαινόμενο είναι το πλήρωμα να τεθεί εκτός μάχης και ένα ποσοστό απ' τους άντρες να χάσει το λογικό.

β) Από σημεία επίκαιρα (δέντρα, ψηλές όχθες, τάφρους, παράθυρα σπιτιών) σκοπεύουμε με πάντζερ τις σχάρες της μηχανής ή την κορυφή του πυργίσκου. Επίσης τα πυρά των

ελεύθερων και επίλεκτων σκοπευτών, ιδιαίτερα όταν το κάλυμμα του πυργίσκου είναι ανοιχτό, έχουν καλά αποτελέσματα. Πρέπει να'χουμε υπόψη ότι η σκόπευση θα γίνεται στο μπροστινό μέρος, όταν το άρμα βρίσκεται σε κίνηση.

γ) Με υπονόμηση: Ορισμένα κατάλληλα σημεία, υπονομούνται και καμουφλάρονται: το σύστημα πυροδότησης είναι μια παγίδα έλξης κι ένα καλώδιο, που καταλήγει στη θέση του ενεδρευτή. Όταν το Α. φτάσει στο καθορισμένο σημείο ενεργεί στο καλώδιο και το ανατινάξει. Άλλος τρόπος που μπορούμε να αχρηστέψουμε προσωρινά τις ερπύστριες και να ακινητοποιήσουμε το άρμα, είναι να σπρώξουμε ανάμεσα στους τροχούς και στις ερπύστριες ένα σιδερένιο λαστό ή σιδηροδοκό.

δ) Όταν το άρμα πέσει στα χέρια μας σε κατάσταση λειτουργίας και οι συνθήκες και το έδαφος μάς επιτρέπουν τα οδηγούμε στη λεύτερη περιοχή. Διαφορετικά, αφού κατασχέσουμε τους κώδικες και τα έγγραφα, παίρνουμε τον ασύρματο, τις μπαταρίες και ό,τι άλλο, απαραίτητα χρήσιμο. Σε συνέχεια προκαλούμε την έκρηξη στο εσωτερικό του πυργίσκου μιας αντιαρματικής νάρκης ή συγκεντρώνουμε τα βλήματα και τα πυρομαχικά του Α. με τους πυροσωλήνες προς το κέντρο και αφού κλείσουμε τις θυρίδες μ' ένα εκρηκτικό γέμισμα, τα ανατινάζουμε. Ακόμα και με την ίδια την μπενζίνα του Α. περιχύνουμε στο εσωτερικό του 4 μπετόνια και μ' ένα στουπί ή κουρέλι δεμένο σε πέτρα βάζουμε φωτιά. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, οι ζημιές είναι ανεπανόρθωτες και κάθε συναρμολόγηση του άρματος αδύνατη.

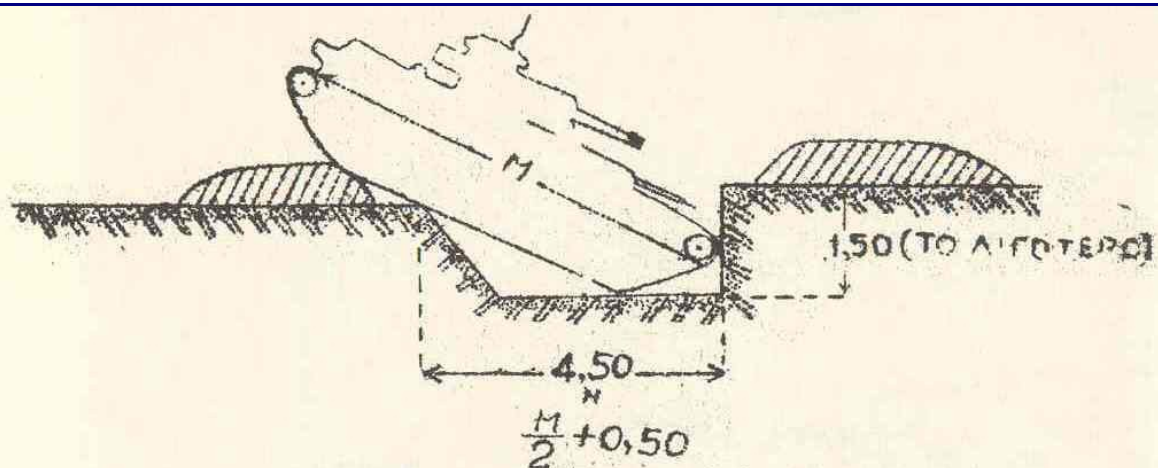
2) **Επίθεση σε χώρους στάθμευσης:** Τα Α.Μ. κατά τη νύχτα συγκεντρώνονται όλα μαζί σε καταυλισμούς: η διάταξη που παίρνουν έχει σχήμα τετραγώνου με τις κάνες των πυροβόλων προς τα έξω. Μερικά απ' τα Α.Μ. αν δεν έχουν ιδιαίτερη φρουρά πεζικού, αναλαβαίνουν τη φρούρηση: το προσωπικό τους παραμένει σε επιφυλακή, η μαχητικότητά του όμως είναι πολύ περιορισμένη, απ' την αϋπνία και την κόπωση. Ξέχωρα απ' αυτό, τα Α. Μ. κατά τη νύχτα, χάνουν τα πλεονεχτήματα της παρατήρησης και της κίνησης κι έτσι προσβάλλονται ευκολότερα. Μια ταυτόχρονη και αιφνιδιαστική επίθεση με πάντζερ στους καταυλισμούς έχει πάντα καλά αποτελέσματα, αρκεί να γίνεται απ' τα πριν λεπτομερής αναγνώριση και να υπονομούνται οι δρόμοι διαφυγής των Α.Μ. Στην περίπτωση αυτή, το σύστημα πυροδότησης των ναρκών θα πρέπει να εξασφαλίζεται με συρματοπαγίδες, που τεντώνονται καθ' όλο το πλάτος του δρόμου (Στήριξη του σύρματος σε κοντινά δέντρα, τηλεγραφοξύλα κι όπου δεν υπάρχουν σε πάσσάλους μπηγμένους στη γη).

Περιοδικό «Δημοκρατικός Στρατός»

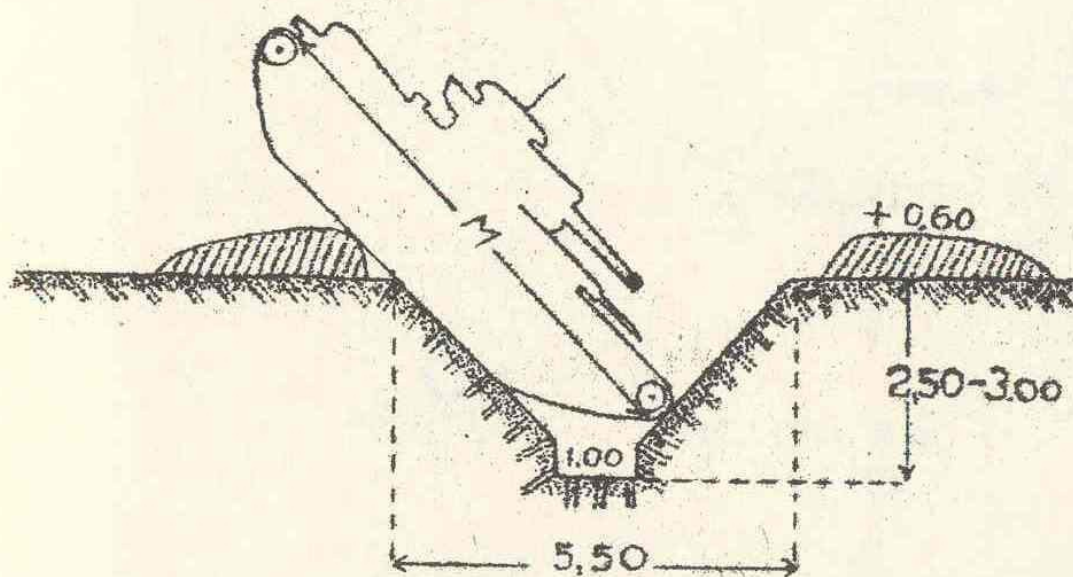
Μηνιάτικο Στρατιωτικό-Πολιτικό Όργανο του Γενικού Αρχηγείου του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας

Αριθμός Φύλλου 7, Ιούλης 1948

Το 2ο σχεδιάγραμμα και ένα μικρό "βιογραφικό"

ΣΧ.4 ΑΝΤΙΑΡΜΑΤΙΚΗ ΤΑΦΡΟΣ
ΜΙΑΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΧ.5
ΑΝΤΙΑΡ/ΚΗ ΤΑΦΡΟΣ ΜΕ ΚΛΙΣΗ 45°
(ΔΥΟ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΣ !)

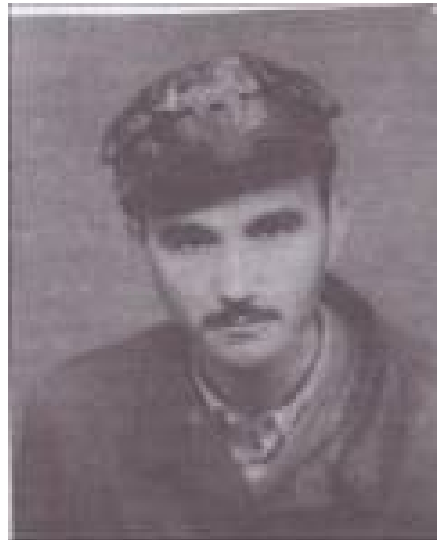
Ο Αρχιμπουρλοτιέρης του ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ, Αντώνης Βρατσάνος.

“Αντίσταση και αγώνας, ως το τέλος”. Αυτά ήταν τα τελευταία και παντοτινά λόγια του Αντώνη Αγγελούλη (που ευρύτερα έγινε γνωστός ως “Βρατσάνος”), που όχι μόνο γίνανε πράξη, αλλά και ξεπέρασαν και την σημασία τους.

Ο Αντώνης Βρατσάνος γεννήθηκε το 1919 στη Λάρισα. Το πραγματικό του όνομα είναι Αντώνης Αγγελούλης(μερικές φορές συναντιέται εσφαλμένα ως “Αγγελούδης”) και το ψευδώνυμο Βρατσάνος το “δανείστηκε” από τον συνονόματο του, μπουρλοτιέρη της επανάστασης του 1821, “Αντώνη Βρατσάνο”.

Εξοικιώθηκε από μικρό παιδί με τα εκρηκτικά,δίπλα στον πατέρα του παλιό “φουρνελά” σε έργα οδοποιίας.

Ο Αντώνης Αγγελούλης σε νεαρή ηλικία.

Η δράση του Βρατσάνου ως σαμποταριστή αρχίζει με την εισβολή της φασιστικής Ιταλίας του Μουσολίνι στην Ελλάδα. Πολέμησε στο αλβανικό μέτωπο ως έφεδρος ανθυπολοχαγός του μηχανικού ενάντια στους Ιταλούς και Γερμανούς Ναζί κατακτητές.

Τον τίτλο, όμως, του «αρχιμπουρλοτιέρη» τον κέρδισε με την πλούσια δράση του στον ΕΛΑΣ. Ως Διοικητής του Τάγματος Μηχανικού Ολύμπου ήταν ο πρωτεργάτης μερικών από τα μεγαλύτερα σαμποτάζ στην Ευρώπη. Στο αρχείο του ΕΛΑΣ αναφέρεται:

«Σύμφωνα με συγκεκριμένα στοιχεία, παρμένα από το αρχείο επιχειρήσεων ανατινάχτηκαν στην περιοχή του Ολύμπου συνολικά στο διάστημα της κατοχής 48.000 μέτρα σιδηροδρομικής γραμμής, 36 γέφυρες, 47 καμπύλες, σήματα βραδυπορείας, κλειδιά, τηλεγραφική στήλη, κλπ. Η συγκοινωνία διακόπηκε συνολικά για 1.324 ώρες. Οι απώλειες των γερμανών έφτασαν σε 3.065.»

Μερικές από τις πιο επιτυχημένες σαμποταριστικές ενέργειες του Τάγματος Μηχανικού Ολύμπου ήταν η ανατίναξη των τειχών αντιστήριξης στα Τέμπη και η ανατίναξη της ταχείας γερμανικής αμαξοστοιχείας. Ειδικότερα, η ανατίναξη του γερμανικού εξπρές (SF-Zug ταχεία 53) στα Τέμπη το Φλεβάρη του '44 είναι ένα απ' τα μεγαλύτερα σαμποτάζ στην κατεχόμενη απ' τους ναζί και τους φασίστες Ευρώπη καθώς στοίχισε στον ναζισμό 450 νεκρούς. Τα επιτεύγματα αυτά τον έκαναν θρύλο και έμβλημα για στους αγωνιστές της εθνικής αντίστασης και στο λαό.

Οπώς περιγράφει και ο ίδιος:

Ολά ήταν έτοιμα: 400 μέτρα υπονομευμένη σιδηροδρομική γραμμή με εκρηκτικά γεμίσματα συνδεδεμένα πάνω στο κύριο βράχο σε απόσταση 25 περίπου μέτρων από τη σιδηροδρομική γραμμή. (...)

Όταν η αμαξοστοιχία έφτασε στο καθορισμένο σημείο πυροδοτήθηκε ο αγωγός.Μια τρομαχτική έκρηξη ακούστηκε ύστερα από την εκτυφλωτική λάμψη και η περήφανη αμαξοστοιχία με τα βαγόνια πολυτελείας σωριάστηκε στο Πηνηίο.Αμέσως ακολούθησε επίθεση κατά της Αμαξοστοιχίας που ανατινάχτηκε με αυτόματα και οπλοπολυβόλα(...)

Το 1943-44 γίνεται μέλος του ΚΚΕ. Μετά την απελευθέρωση, το 1945, εκδίδεται από το κομματικό εκδοτικό οίκο «Νέα Βιβλία» το βιβλίο του «Βροντάει ο Όλυμπος», το οποίο είναι η πρώτη έκδοση απομνημονευμάτων στην Ελλάδα που αναφέρεται στην εθνική αντίσταση, και στο οποίο δεν περιγράφει μόνο τη δράση του Τάγματος Μηχανικού Ολύμπου αλλά καταγγέλλει και την τρομοκρατία του μεταβαρκιζιανού καθεστώτος και την παραχάραξη της ιστορίας της εθνικής αντίστασης από την αντίδραση και τους Άγγλους ιμπεριαλιστές.

Το δεύτερο αντάρτικο τον βρίσκει και πάλι στην πρώτη γραμμή της μάχης για την ανεξαρτησία και τη λαϊκή δημοκρατία, αυτή τη φορά από το πόστο του Διοικητή της Σχολής Αξιωματικών Μηχανικού του Γενικού Αρχηγείου και Διοικητή της Ταξιαρχίας σαμποτέρ του Γενικού Αρχηγείου Νότιας Ελλάδας με το βαθμό του συνταγματάρχη.

Με το δίκωχο του Δημοκρατικού Στρατού.

Μετά την υποχώρηση του Δημοκρατικού Στρατού (ΔΣΕ) έζησε ως πολιτικός πρόσφυγας αρχικά στην Τασκένδη και ύστερα στη Ρουμανία, όπου έμεινε 33 χρόνια. Εκεί στην προσφυγιά, συνεχίζει τον αγώνα του και αντιτάσσεται στην «6^η Ολομέλεια» του 1956(ενώ βρίσκεται ακόμα στην Τάσκενδη) και εναντιώνεται στη γραμμή του 20ου Συνεδρίου του ΚΚΣΕ. Από αυτό το σημείο αρχίζουν νέες περιπέτειες για τον Βρατσάνο, όπως και για πολλούς πολιτικούς προσφύγες που αντιτεθήκανε στην επέμβαση του ΚΚΣΕ στα εσωτερικά του ΚΚΕ, υποστηρίζοντας τη νόμιμη ηγεσία του(μόνο στην Τασκένδη διαγράφηκαν τουλάχιστον 6.400 μέλη του κόμματος από τα 7.600). Την στάση του αυτή την πληρώνει με τη διαγραφή του το 1956 και κατόπιν καταδικάζεται, μετά από στημένη δίκη σε 2,5 χρόνια φυλάκιση από τις ρουμάνικες αρχές με την κατηγορία της κατασκοπίας. Αργότερα-και παρόλη τη διεθνή του αναγνώριση- εξαναγκάζεται να δουλέψει στα ανθρακωρυχεία της Ρουμανίας γεγονός που επιδείνωσε την ήδη επιβαρημένη, από τα πολλαπλά πολεμικά τραύματα του,υγεία του(ένα τραύμα στο κεφάλι από ατύχημα σε σαμποτάζ τον ταλαιπώρησε σε όλη του τη ζωή).

Όμως, η προσφορά του Βρατσάνου στο λαϊκό κίνημα συνεχίστηκε. Όπως μας πληροφορεί ο συμμαχητής του, Κώστας Λατίφης, σε άρθρο του στην εφημερίδα “ΤΑ ΝΕΑ”: *«Στα χρόνια της χούντας ο Βρατσάνος συνεργάστηκε με πολλούς αντιστασιακούς στη Δ. Γερμανία, ανάμεσα στους οποίους και ο σημερινός Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, Κároλος Παπούλιας».*

Με τον επαναπατρισμό του, ο Αντώνης Βρατσάνος αφιερώθηκε στη στήριξη των αναπήρων αγωνιστών της εθνικής αντίστασης και του ΔΣΕ και αγωνίστηκε για να βγάλει από την τραγική κατάσταση που βρίσκονταν τους αγωνιστές-πολιτικούς πρόσφυγες από τη Ρουμανία που «ζούσαν» χωρίς συντάξεις. Ακούραστος ταξίδευε κάθε άνοιξη και καλοκαίρι σε όλη την Ελλάδα, για να βρεί τους παλιούς τους συντρόφους και να τους κρατάει παρέα με την αστείρευτη αισιοδοξία του, και τις ατελείωτες διηγήσεις του.

1994 Τέμπη-Από δεξιά, Σόνια Καραστάθη-αντάρτισσα του ΔΣΕ, Γιάννης Καραστάθης αξιωματικός ΔΣΕ και εξόριστος στην Σιβηρία, Αντώνης Βρατσάνος.

1994 Τέμπε

Οι περισσότεροι είναι αντάρτες του ΕΛΑΣ και μαχητές του ΔΣΕ,στη μέση διακρίνεται ο Δημήτρης Κάτσης αριστερά του Α.Βρατσάνου.

Αρνήθηκε να υποβάλει αίτηση για να αναγνωριστεί η ιδιότητα του αντιστασιακού, ως ένδειξη διαμαρτυρίας για το ότι άλλοι συναγωνιστές του δεν είχαν το ανάλογο προνόμιο. Το 1997 πρωτοστατεί στη συγκρότηση της «Πανελληνίας Ένωσης Μαχητών και Φίλων του ΔΣΕ».

Επίσης να σημειωθεί ότι δεν έλειπαν, αρκετές φορές, και οι προσπάθειες αποσιώπησης της προσφοράς του, όταν σε εκδηλώσεις τιμής για τα σαμποτάζ στα Τέμπε δεν ανέφεραν ούτε το όνομα του.

Ο Αντώνης Βρατσάνος «έφυγε» στις 26.11.2008 πάμπρωτος σε θεραπευτήριο χρόνιων παθήσεων στα Μελίσσια παραμένοντας ως το τέλος της ζωής του ένας αταλάντευτος και περήφανος επαναστάτης.

Οπώς έγραψε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ.Παπούλιας για τον Αντώνη Βρατσάνο:

Με την αξιοπρέπεια και την καρτερικότητα ενός αληθινού ήρωα που προσέφερε στην πατρίδα πολύ περισσότερα από αυτά που του επιστράφηκαν.